

TE-palvelut | tjänster
services

Soome tööle

Juhend Soomest huvitatud töötajatele
ja ettevõtjatele

workinfinland.fi

te-services.fi

Tööhõive- ja majandusministeerium, 11/2014

Küljendus: Edita Publishing Ltd | Trükk: Edita Prima Ltd

Pildid: Pixmac, Shutterstock

Sisukord

1. Tere tulemast!	4
2. Töö otsimine ja load	9
• Alustage töö otsimist juba oma kodumaal.....	9
• Töö otsimine Soomes.....	9
• Välismaal omandatud hariduse tunnustamine ja õigus oma kutsealal töötada...	10
• Kas hakata ettevõtjaks?.....	10
• Tutvuge lubade andmise protsessiga.....	12
• Elamisluba.....	15
3. Kolimine ja Soome elama asumine	17
• Hankige endale elamispind.....	17
• Registreerumine ja isikukood.....	17
• Olge kannatlik, kõik võtab aega.....	18
4. Tööturul, tööl ja kutsealal	20
• Tööaeg ja töötingimused.....	20
• Palk ja maksud.....	20
• Organiseerumine ja probleemide lahendamine töökohal.....	22
5. Turvaline elu Soomes	24
• Õigus Soome sotsiaalkindlustusele.....	25
• Pensioni- ja töötuskindlustus.....	25
• Toimetulekutoetus.....	26
• Kohanemisteenused.....	26
• Soome haridussüsteem.....	27
• Soome ja rootsi keel ning nende õppimine.....	28
• Soome kodakondsus.....	28
6. Kolija meelespea	30

1. Tere tulemast!

Olete teinud hea valiku. Soome on avatud ja võrdõiguslikkusel põhinev ühiskond, mis pakub kõigile turvalist ja vaheldusrikast elu. Meie heaolu põhineb tööl, kõrgetasemelisel haridusel ja teadusuuringutel. Jõukuse aluseks on edukas eksport. Tänapäeval annavad teenused rohkem kui kaks kolmandikku SKP-st.

Soome naised said hääleõiguse esimesena Euroopas. Enamik naisi töötab väljaspool kodu. Kolmandik juhtivatel kohtadel töötavatest inimestest on naised.

Soome on paljudes tehnikavaldkondades teerajajaks. On näha, et ühiskonnas hinnatakse teadmisi ja oskusi. Põhiharidus ja enamused jätkuharidu-

sest on tasuta. Noortelt eeldatakse, et nad õpivad selgeks vähemalt ühe ameti.

Soome ettevõtteid tegutsevad kogu maailmas. Teisalt toimivad mitmed välisfirmad, mille asukoht on Soomes, globaalselt.

Riigi asukoht Euroopa põhjaosas Lääne ja Ida piiril on mõjutanud ajalugu ning kultuuritradit-

sioone. Karm loodus on kujundanud soomlasi ja Soome kultuuri. Meid peetakse rahulikuks ja viisaks rahvaks.

Meie riigi elanikkond vananeb kiiresti. Tulevikus on tööd otsivaltel välismaalastel tööturul senisest veelgi olulisem roll. Töökohti pakutakse eriti teenuste- ja tervishoiusektoris. Vaja on ka uusi ettevõtjaid.

Bussijuht Henrietta Koskenmäki, päritoluriik Ungari:

”Soomes töötavad ka naised bussijuhina. Minu kodumaal Ungaris juhtub seda harva.”

Pidevalt muutuv tööelu nõuab töötajatelt innovaatsilisust ning soovi oma oskusi täiendada. Tööturul on edukas töötaja, kes järgib väljakutseid ja omandab mitmekülgsed oskused.

Käesolev juhend annab vastused Soome kolijate kõige enamlevinud küsimustele. Juhendi sisu keskendub tööle ja tööelule. Eesmärgiks on kirjeldada põhilisi asju ja suunata lugeja täpse info juurde.

Juhendi sisu on kavandatud koostöös mitmete asutuste ja organisatsioonidega. Siiski võivad eeskirjad kiiresti muutuda. Nende ajakohasust tasub kontrollida juhendis soovitatud veebisaitidel.

Soome kolimine õnnestub kõige paremini, kui tutvute eelnevalt meie riigi ja ühiskonnaga. Võimalused saavutada Soome tööturul edu on paremad, kui oskate soome keelt.

Remondimees Ahmet Akin, päritoluriik Türgi:

”Vastupidiselt sellele, mida räägitakse, ei ole soome keelt võimatu õppida. Omandasin keele üldjoontes seitsme kuuga. Naisega rääkisime alguses inglise keeles, aga see asendus märkamatult soome keelega.”

Arst Ilya Baryshnikov, päritoluriik Venemaa:

”Töö on võimaldanud mul tutvuda soomlaste mõtteviisi ja soome kultuuriga. Töö kaudu olen leidnud ka soomlastest sõpru.”

Lühikokkuvõte Soomest aastal 2014

- 5,4 milj. elanikku
- Pealinn Helsingi, kus on 0,6 milj. elanikku
- Kümnes suurimas linnas elab 40 % rahvastikust
- Keskmises peres on 2,8 inimest
- Keskmine palk meestel 3530 €/kk, naistel 2891 €/kk
- Meeste oodatav eluiga on 77,5 aastat, naistel 83,4 aastat

- Arvuti 88 % kodumajapidamistest
- Rohkem kui 80 % 18-64-aastastest oskab inglise keelt
- Soomlased teevad aastas ligi 8 milj. välisreisi
- Riigis on igal aastal ligi 7 milj. välisturisti
- Raamatukogudes 2 milj. klienti aastas
- Noorte teadmised matemaatikast on OECD-riikide parimate seas
- Soome on ajakirjandus- ja sõnavabaduse osas maailmas esikohal

- Tööjõud 2,7 milj. inimest
- Tööpuuduse tase 8,2 %
- Töötuid tööotsijaid 329 900, neist välismaalasi 30 000
- Riigis elab alaliselt 195 511 välisriikide kodanikku
- Ajutiselt töötavaid välisriikide kodanikke aastas 100 000 – 150 000

2. Töö otsimine ja load

Alustage töö otsimist juba oma kodumaal. Uurige kõigepealt välja, kas meie riigis on teie ametioskustele vastavat tööd.

Workinfinland.fi veebisaidilt leiate ohtralt teavet Soome tööelu, vabade töökohtade ja ettevõtluse kohta.

» www.workinfinland.fi

Teavet töö otsimisest, Soome tööturust ja vabade töökohtadest leidub ka EURES-e portaalis. EL-i/EMP-riikide tööhõiveametid kuuluvad Euroopa töövahendusvõrgustikku EURES, mille konsultandid nõustavad rahvusvahelistes tööotsingutes. Võite küsida nõu lähimalt EURES-e konsultandilt. Kontaktandmed leiate EURES-e portaalist.

» www.eures.europa.eu

Olge aktiivne. Kasutage töö otsimiseks kõiki võimalikke kanaleid. Teavet töökohtadest võib leida ajalehest, töömessidelt või tuttavatel.

Mitte kõiki vabu töökohti ei pakuta avalikult. Kui on selge, milline töökoht teid huvitaks, võtke ühendust otse tööandjaga. Tööandjad soovivad, et ametioskusi ja sobivust antud töökohale demonstreeritaks enne töösuhte sõlmimist. Olge valmis esitama tööandjale tunnistus töötamise ja kvalifikatsiooni kohta. Olge valmis ka selleks, et kodumaal omandatud professionaalsed oskused ja kvalifikatsioon sellisel kujul ei taga sobivust Soome tööturul.

Eriti spetsialistide ametikohtadele otsivad paljud tööandjad töötajaid sotsiaalmeedia kaudu. Luues võrgustiku võite positiivselt silma paista.

Kui plaanite alustada äri, võtke võimalikult varakult ühendust tööhõive ja majandusarengu asjatundjatega. Võite saada majanduslikku toetust

ehk stardiraha toimetuleku kindlustamiseks ettevõtlusega tegelemise varases staadiumis.

Töö otsimine Soomes

Kui olete EL-i, mõne EMP-riigi või Šveitsi kodanik, võite otsida Soomes tööd päritoluriigi töötushüvitise toel kolme kuu vältel ilma elamisloata. Kui elate Soomes rohkem kui kolm kuud, tuleb elamisõigus registreerida.

Töötushüvitise saamine päritoluriigist eeldab, et olete olnud enne Soome saabumist päritoluriigis töötu vähemalt neli nädalat. Enne Soome reisi tuleb päritoluriigis töötuskindlustusega tegelevast ametiasutusest hankida vorm U2. Registreeruge Soome tööhõiveametis tööotsijaks seitsme päeva jooksul pärast saabumist.

Liikumisvabadus kehtib ka EL-i ja EMP-riikide kodanike pereliikmetele, seda ka juhul, kui nad ise ei ole EL-i või mõne EMP-riigi kodanikud.

Tööhõiveametist saate teavet tööturust ja vabade töökohtadest. Asjaajamise tarbeks peavad kaasas olema isikut tõendav dokument, CV ja viimased tõendid töötamise kohta. Tööhõiveameti osakonnad on enamikes kohtades.

Teile on abiks ka riiklikud telefoniteenused Työlinja ning Yritys-Suomi, kes nõustavad töö otsimisel ja äri alustamisel. Nad annavad nõu ka võrguteenuste kasutamises.

» www.workinfinland.fi

» www.te-palvelut.fi/tyolinja

» www.yrityssuomi.fi/puhelinpalvelu

Ka Soome raamatukogud on kasulik ja tasuta võimalus info otsimiseks. Kasutada saab raamatukogu kliendarvuteid.

» www.kirjastot.fi

Välismaal omandatud hariduse tunnustamine ja õigus oma kutsealal töötada

Töö avalikus sektoris eeldab haridusameti otsust välismaal omandatud kvalifikatsiooni tunnustamise kohta. Kvalifikatsiooni tunnustamist puudutavas otsuses määrab haridusamet kindlaks, millisel ametikohal töötamiseks annab teie kvalifikatsioon õiguse. Haridusamet avaldab ka arvamust välismaal omandatud kutse kvalifikatsioonide kohta. Arvamus ei tähenda õigust töötada konkreetsel ametikohal ega kutse kvalifikatsiooni tunnustamist, kuid võib olla abiks töö otsimisel. Otsused ja arvamused on tasuta.

Eraettevõtjast tööandja hindab töötaja kvalifikatsiooni eeskätt omaenese valikukriteeriumidest lähtuvalt. Mõnikord on tunnustamisotsust vaja ka erasektoris, nt erapäevahoiu teenuste puhul.

Selle üle, kas välismaal omandatud haridus annab õiguse õpinguid jätkata või õpingute tunnustamise üle otsustavad kõrgkoolid ja õppeasutused.

Mõnedes ametites töötamiseks on vaja ametlikku luba. Loa annab vastava haldusala ametiasutus. Näiteks tervishoiutöötaja peab taotlema luba sotsiaal- ja tervishoiusektorile lubade andmise ja järelevalveametilt Valvira.

» www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen

» www.minedu.fi

» www.valvira.fi

Euroopa Liidu liikmesriigid on Holland, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Austria, Suurbritannia, Kreeka, Horvaatia, Küpros, Läti, Leedu, Luksemburg, Malta, Portugal, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Rootsi, Saksamaa, Slovakia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Eesti.

Euroopa Liitu mitte kuuluvad EMP-riigid on Island, Liechtenstein ja Norra.

Kas hakata ettevõtjaks?

Tänapäeval huvitab ettevõtlus erinevas vanuses ja erineva taustaga inimesi. Soome vajab tööhõivet suurendavat eraettevõtlust. Vaja on ka välismaalastest ettevõtjaid, seetõttu püütakse muuta ettevõtlust senisest lihtsamaks, tasuvamaks ja turvalisemaks.

Soomes valitseb nn tegevusalavabadus. Kuid mõnede ametialade puhul on vajalik luba. Nendes valdkondades töötamine eeldab teatud tasemel koolitust või pädevust.

Äritegevuseks võib olla vaja luba või ametivõimude teavitamist. Kui kavatsete tegutseda FIE-na või ettevõtjana, tasub välja selgitada lubade taotlemise ja teavitamise kord oma valdkonnas.

Kõik EL-i või EMP-riikide kodanikud võivad Soomes vabalt oma kutsealal töötada. Ülejäänud välismaalased peavad taotlema ettevõtja elamis luba, kui tegevus tööandjana toimub täistööajaga.

Kui tegevusala eeldab loa olemasolu, kehtib see ka EL-i / EMP-riikide kodanike puhul.

Tegevdirektor, ettevõtja Khuong Le, päritoluriik Malaisia/Vietnam:

”Välismaalane olemine ei mõjuta edukust äris või ettevõtluses. Vastupidi, rahvusvahelistel turgudel tegutsedes võib see lisada usutavust.”

ELY-keskused, Yritys-Suomi ja muud antud valdkonnas tegutsevad organisatsioonid tegelevad ärialase nõustamise ja koolitusega ning jagavad üksikasjalikku teavet.

- » www.yrityssuomi.fi
- » www.ely-keskus.fi
- » www.kauppakamari.fi
- » www.uusyrittyskeskus.fi

Lisainfot leiate ka juhendist „Ettevõtjaks Soome“:

[www.uusyrittyskeskus.fi/ neuvontamateriaalit](http://www.uusyrittyskeskus.fi/neuvontamateriaalit)

Kui kavatsete tegeleda ettevõtlusega, võib tööhõiveamet pakkuda teile stardiabi. Rahastamise eesmärgiks on tagada toimetulek ettevõtluse käivitamise ajal.

- » www.workinfinland.fi

Tutvuge lubade andmise protsessiga

Kui olete otsustanud Soome kolida, selgitage välja, kuidas toimub sisserändeloa andmine. Töö, selle kestus ja teie päritoluriik mõjutavad seda, milliseid eeskirju ja millist luba teie puhul kohaldatakse.

- *Kui olete EL-i või mõne EMP- riigi kodanik, on teil õigus Soomes töötada ja ettevõtlusega tegeleda samadel alustel Soome kodanikega. Võite alustada töötamist ja ettevõtlusega tegelemist kohe riiki saabudes. Kui viibite Soomes*

üle kolme kuu, tuleb elamisõigus registreerida politseijaoskonnas.

- » www.poliisi.fi

Üle kolme kuu riigis viibinud EL-i kodaniku pereliige, kes ei ole EL-i kodanik, peab kaasa võtma EL-i kodaniku pereliikme elamisloa kaardi või kehtiva elamisloa.

- *Kui te ei ole mõne EL-i/EMP-riigi kodanik, ei ole teil lubatud alustada Soomes töötamist ilma elamisloata. Elamisluba taotledes peab teil töökoht teada olema. Praktikast tähendab see, et tööandja teeb siduva tööpakkumise. Luba võib olla töötaja elamisluba või muu palgatööd võimaldav elamisluba.*

Töötamist võimaldava elamisloa saamine eeldab muu hulgas, et tulete toime oma palgatööst saadava sissetulekuga kogu elamisloa kehtivusaja jooksul. Töötaja elamisloa eelduseks on ka, et vabale töökohale ei leidu EL-i/EMP-riikidest sobivat töötajat.

Ettevõtjana peate taotlema ettevõtja elamisluba, kui ettevõtluse vormiks on täisühing, äriühing või toimite usaldusühingu täisosanikuna. Ettevõtjana peab teie äri olema majanduslikult tasuv.

- *Kui töö kestab maksimaalselt kolm kuud, ei ole elamisluba vaja muu hulgas järgmistes ametites:
tõlk, õpetaja, ekspert, sportlane, treener, hooldaja, spordikohtunik, elukutseline kunstnik, meremees, marjade, puuviljade, spetsiaalsete taimede, juur- või köögiviljade korjaja, karusloomakasvatuse töötaja, teadur, tootetutvustaja, filmitöötaja, reisijuht, välismaise*

sõiduki juht ning ajutises hanke- või allhanke-töös osalev töötaja.

Kui isikult nõutakse viisat, eeldatakse keh-tiva viisa või mõne teise riigi poolt väljastatud Schengeni elamisloa olemasolu.

- ▶ *Muu palgatööd võimaldav elamisluba.* Kui te ei vaja töötaja elamisluba, võib teil olla vaja mõnd muud elamisluba. Muud elamisluba pal-gatöö tegemiseks on vaja näiteks muu hulgas spetsialistil, usulise või aatelse ühenduse töö-tajal, praktikandil, ettevõtte tipp- või keska- seme juhtkonnal, külalisõpetajal, koolitajal või konsultandil.
- ▶ *Muu kui töötaja või ettevõtja elamisluba* võib hõlmata õigust töötada. Sel juhul ei ole teil palgatöö jaoks vaja eraldi täiendavat elamis-luba. Kontrollige elamisloa andmise otsusest, millist töötamisõigust see sisaldab.
- ▶ *Soomes omandatud kvalifikatsioon.* Kui õppi-site ja sooritasite eksami Soomes ja olete leid-nud töökoha, võite taotleda uut elamisluba, tuues põhjenduseks töötamise.
- ▶ *Pikaajalise elaniku staatus.* Kui olete mõne riigi kodanik, mis ei kuulu Euroopa Liitu, kuid elate Euroopa Liidus, võite saada liikmesriigi pikaajalise elaniku staatuse. EL-i elamisluba an-takse, kui olete elanud EL-is vähemalt viis aas-tat.
- ▶ *Soomes päritolu.* Kui olete Soome päritolu või on teil muidu tihe side Soomega, võite saada Soome elamisloa. Loa saamine ei eelda tööta-mist või õppimist. Õigus puudutab endisi Soo-

me kodanikke või sünnipäraste Soome kodani-ke järglasi, nt ingerisoomlasi.

- ▶ *Osalise tööajaga tegevusala.* Võite toimida osalise tööajaga tegevusalal, kui teie elamislu-ba on välja antud muul alusel.
Loa menetlemisega on sageli seotud eri-tingimusi ja määrusi, mida on hea kontrollida migratsiooniametist ja välisministeeriumi uuen-datud kodulehelt.

- » www.migri.fi
- » www.formin.fi

Infopankki-sait pakub praktilisi nõuandeid ja tea-vet Soome kolimise ja meie riigis elamise kohta. Saait pakub valikut mitmete eri keelte vahel.

- » www.infopankki.fi

EL-i või EMP-riigi või Šveitsi kodanik

Võite töötada ja tegeleda ettevõtlusega Soomes samadel alustel soomlastega. Elamisluba ei ole vaja, kuid pärast kol-mekuulist riigis viibimist tuleb elamisõi-gus politseis registreerida.

Mõne EL-i/EMP-välise riigi kodanik

Töötamiseks ja ettevõtlusega tegelemi-seks on teil vaja migratsiooniameti poolt väljastatud elamisluba.

Tootmise planeerimise juhataja Alexander Nenonen, päritoluriik Venemaa:

”Ma ei pane rahvusi paremusjärjekorda. See on niisama võimatu, kui määrata, kumb vanematest on armsam, isa või ema.”

Elamisluba

Töötajad ning ettevõtjad esitavad elamisloa taotluse Soome esindusse välismaal. Erijuhtudel võib taotluse esitada Soomes politseile. Töötaja peab lisama elamisloa taotlusele tööandja siduva tööpakkumise. Ettevõtja peab lisama oma elamisloa taotlusele muu hulgas ka äriplaani.

Töötaja avaldust käsitleb esimesena **tööhõiveamet**. Seal tehakse osaline otsus, kas vabale töökohale on tööturu piirkonnas saadaval tööjõudu ning kas töötingimused vastavad tööseadusandlusele. Ühtlasi selgitab tööhõiveamet välja, kas tööandjal on olemas vajalikud eeldused ning kas välismaalase sissetulek on piisav.

Migratsiooniamet uurib elamisloa andmiseks vajalike üldiste eelduste täitmist ja langetab otsuse elamisloa saamise kohta. Välismaal viibivale taotlejale teatab otsusest Soome välisesindus. Kui taotleja on juba Soomes, teatab otsusest migratsiooniamet või politsei.

Ettevõtja puhul langetab osalise otsuse majandusarengu, transpordi- ja keskkonnaamet ehk ELY-keskus. ELY-keskus hindas oma otsuses äritegevuse kasumlikkust ning välismaalase sissetuleku piisavust.

Esimene luba on alati tähtajaline ning antakse reeglina üheks aastaks.

See antakse kas ajutise või pidevana. Pidev tähtajaline elamisluba antakse korraga maksimaalselt neljaks aastaks.

Alaline elamisluba antakse, kui Soomes on pideva tähtajalise elamisloa alusel olnud järjest neli aastat ning pideva elamisloa andmise eeldused on endiselt olemas.

Töötaja elamisluba antakse tavaliselt ühe või mitme kutseala jaoks. Kui teil on teine töö teisel kutsealal, võite taotleda ühe taotlusega luba mõ-

lemale alale. Erandkorras võib luba olla seotud ka tööandjaga.

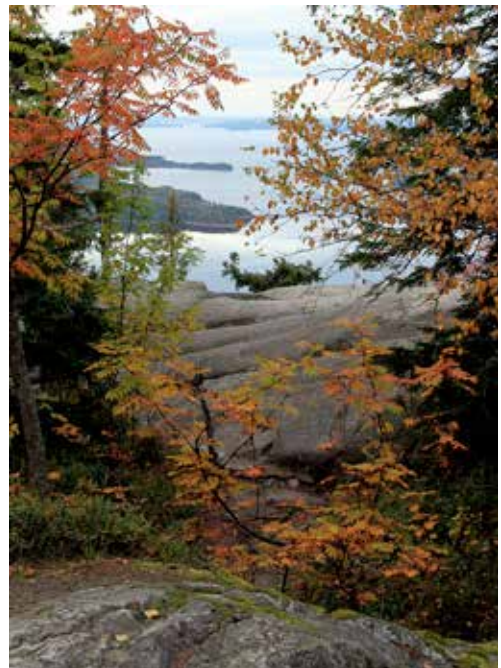
>> www.migri.fi

>> www.workinfinland.fi

>> www.ely-keskus.fi

Pärast elamisloa saamist võite Soomes tööle asuda või alustada ettevõtet.

Kuni luba kehtib, võite Soomes elada, olla ja liikuda ning riigist lahkuda ja tagasi tulla. Teie pere võib taotleda elamisluba peresidemete alusel.

3. Kolimine ja Soome elama asumine

Kui kolite Soome, kasutage ära avalikud teenused. Ametnikud teenindavad ümberasuajaid soome, rootsi ja inglise keeles.

Tutvuge enne Soome kolimist tollimäärustega. Teisest EL-i riigist Soome koliva inimese isiklikud esemed on tollimaksuvabad. Kuid tollivabastust ei kohaldata professionaalseks kasutamiseks mõeldud tööriistadele.

Väljastpoolt Euroopa Liitu toodavad esemed deklareeritakse sihtkoha tollis. Sõiduki toomisel tuleb tolli teavitada vaatamata sellele, kas olete pärit EL-ist või väljastpoolt.

Loomade ja mõnede eritoodete sissevedu on lubatud vaid teatud tingimustel. Vajadusel saate tolliametnikult lisainfot impordipiirangute kohta.

» www.tulli.fi

Hankige endale elamispiind

Alustage korteri otsimist ajalehtede ja veebilehtede kuulutustest. Vastake kuulutustele, küsige lisainfot või pange üles oma kuulutus.

Enamik soomlasi elab endale kuuluvas korteris. Üürikortereid vahendavad omavalitsused, ettevõtted ja mittetulundusühingud ning eraisikud.

Kesklinnas on üürikorterid kallid. Omavalitsused pakuvad odavaid üürikortereid, kuid neid on piiratud arvul. Panga eluasemelaenu abil võib endale kuuluv elamispiind olla aja jooksul üürikorteri soodsam valik.

Elamispiindade kättesaadavus ja hinnad on paikkonniti erinevad.

» www.kunnat.net

» www.etuovi.com

» www.oikotie.fi

Registreerumine ja isikukood

Kui välismaalane registreeritakse rahvastikuregistris, antakse talle rahvusest olenemata Soome isikukood ja määratakse elukohajärgne kohalik omavalitsus. Registreeritud isiku põhiaandmed kantakse Soome rahvastikuregistresse.

Teavet kasutatakse muu hulgas maksustamisel, tervishoius, õigusemõistmises ja valimiste korraldamisel.

Registreerimine puudutab alaliselt Soome elama asuvaid inimesi. Taotleja peab suutma töendada, et kavatseb Soome alaliselt elama asuda.

Ka lühiajaliselt Soomes elav välismaalane võib saada isikukoodi. Tal võib seda vaja olla kasvõi oma töö tõttu. Taotleja registreeritakse ajutiselt riigis elavaks, kuid talle ei määrata Soomes elukohajärgset kohalikku omavalitsust.

Sellisel taotlejal ei tarvitse olla samu õigusi kui alaliselt Soomes elaval isikul.

Registreerimise eelduseks on nõuetekohaselt esitatud kolimisteade. Minge asjaajamiseks ise elukohajärgsesse magistraati kohale. Üldiselt on vaja kaasa võtta pass või EL-i standarditele vastav fotoga isikutunnistus, kehtiv elamisluba, abielutunnistused, kui neid on, lahutus- ja surmatunnistused ning laste sünnitunnistused.

Ajutiselt Soomes viibiv välismaalane võib end registreerida ka magistraadis või maksuametis. Taotluse võib jätta ka pensioniametisse (Kela).

Hiljemalt aastal 2015 võivad välisriigi kodanikud taotleda Soome isikukoodi juba elamisloa väljastamisel.

Mõne EL-i/EMP välise riigi kodanik

Elukohavahetusest teatamine kohalikus magistraadis on kohustuslik. Teie andmed kantakse Soome rahvastikuregistrisse.

Kui eeldused on täidetud, tagab registreerumine alaliselt Soome kolunud inimesele kodupaiga ja Soome isikukoodi.

» www.maistraatti.fi

Olge kannatlik, kõik võtab aega

Mõnikord on uue riigi ja selle kultuuriga harjumiseks vaja abi. Kohanemist toetavad mitmekultuurilised ühendused ja sisserändajate oma organisatsioonid.

Organisatsioonid toimivad sillana vana ja uue maailma vahel. Need suunavad, juhendavad, koostavad ja korraldavad kultuurilisi ning vaba aja harrastusi.

» www.ysl.fi

» www.mosaiikki.info

» www.mirahouse.fi

Soome keele oskus on integratsiooni olulisemaid eeldusi. Eriti suurtes linnades pakutakse mitmekülgset keeleõpet.

Võite oma oskusi arendada õhtukoolis, rahvaulikoolis, avatud ülikoolis või iseseisvalt internetis õppides.

» www.kotisuomessa.fi

» www.ktol.fi

» www.avoinyliopisto.fi

» www.kesayliopistot.fi

Eiraamatukoguhoidja Hysni Krasniqi, päritoluriik Kosovo:

”Mitmekultuurilisus on riigi rikkus. Näen seda raamatukogus. Teenindan sadu rahvusi ega märka enda ümber mingit ebavõrdsust. Kirikus ja mošees käivad vaid usklikud. Raamatukokku tulevad kõik ilma eelarvamusteta.”

4. Tööturul, tööl ja kutsealal

Kui välismaalane kolib riiki, kehtivad talle soomlas-tega samad palga-, töö- ja tööohutusnõuded.

Soome ühiskonnale iseloomulikult põhineb ka riigi töökultuur võrdõiguslikkusel. Töötajad ja juhid sinatavad üksteist ametikohast sõltumata.

Tööelus on selged mängureeglid. Tööandja peab tagama töö ja ohutud töötingimused. Töötaja peab omalt poolt järgima juhiseid ja tegema oma tööd hoolikalt.

Tööandja hoolitseb ennetava töötervishoiu eest töökohal. Paljud tööandjad korraldavad oma töötajatele ka raviteenuse.

Igal töötajal on õigus vähemalt kollektiivlepingu kohasele palgale, töötingimustele, ühinemisele ametiühinguga, ohutule töökeskkonnale ja mittekrimineerivale kohtlemisele.

Soome tööelus on kombeks kokku leppida ja kokkulepitust kinni pidada. Hilinemist peetakse ebaviisakaks. Töökohal räägitakse otsekoheselt ja asutakse kohe asja kallale.

Tööaeg ja töötingimused

Regulaarne tööaeg on Soomes maksimaalselt 8 tundi päevas ja 40 tundi nädalas. Erandid võidakse seadusega lubatud piires kokku leppida organisatsioonide vahel sõlmitavas kollektiivlepingus või tööandja ja töötaja vahelises töölepingus.

Ületundide tegemine on võimalik vaid töötaja nõusolekul. Ületundide eest makstakse reeglina kõrgemat palka.

Töönädal kestab tavaliselt viis päeva. Puhkuse pikkus määratakse töötatud kuude põhjal või vastavalt kokkuleppele. Täistööajaga töötaja põhipuhkus on reeglina umbes kuu. Töötajal on õigus vähemalt kahele tasustatud puhkuse päevale iga kuu kohta.

Töösuhte üksikasjad fikseeritakse seaduse ja kollektiivlepingu raames töölepingus. Tööleping võib olla ka suuline, kuid eelistatavam on alati kirjalik tööleping.

Kui töösuhe lõpeb, on töötajal õigus saada töötamise kohta tunnistus.

Palk ja maksud

Üldine palgatase ja tegevusalade alampalk määratakse kindlaks kollektiivlepingutega, mis sõlmitakse ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide vahel. Kollektiivlepingutes on sätestatud ka muud töötingimused, mida tuleb töölepingutes järgida.

Kui töötate Soomes, maksate reeglina ka maksud Soome.

Kui viibite Soomes maksimaalselt kuus kuud ja töötate välismaise tööandja teenistuses, ei ole reeglina vaja Soome makse maksta.

Kui tegutsete välismaise tööandja renditöötajana, maksustatakse palgatulu Soomes, kui päritoluriigiga sõlmitud maksuleping seda lubab.

Palga maksustamine on Euroopa keskmisel tasemel. Riigile ja kohalikule omavalitsusele makstavatest maksutuludest rahastatakse ühiskonna teenuseid, nt ühistransporti, päevahoidu, tervishoidu ja haridust.

Maksumäär sõltub aastasest tulust ja mahaarvamistest. Mida suurem palk, seda suurem osa palgast läheb maksudeks. Maks arvatakse palgast maha isikliku maksukaardi alusel. Maksu kinnipidamise eest vastutab tööandja.

Kui riigis viibitakse kauem kui kuus kuud, maksab välismaalane tulumaksu nagu soomlane. Kui riigis viibitakse kuni pool aastat, peetakse palgast kinni 35 protsenti tuluallikamaksu.

Müügiinsener Frederico Contente, päritoluriik Portugal:

”Minu kodumaal Portugalis kasutab minutaoline algaja koopiamasinat või tegeleb äärmisel juhul statistikaga. Siin pandi mind kohe tehase direktoriga asju ajama. Siin on telefoninumber, helista. Mina?”

Enne maksu kinnipidamist võib palgast teha mahaarvamise, mille suurus on 510 eurot kuus või 17 eurot päevas. Mahaarvamine tuleb märkida tuluallikamaksu kaardile. Muid mahaarvamisi ei või palgast teha.

Kui isik on pärit mõnest EMP-riigist või riigist, millega Soomel on maksuleping, võib ta nõuda tuluallikamaksu tasumise asemel tulude maksustamist Soomes elavate inimestega samal viisil.

Maksudega seotud küsimustes annavad nõud kohalikud maksuametid.

» www.vero.fi

Organiseerumine ja probleemide lahendamine töökohal

Suurem osa Soome töötajatest kuulub ametiühingusse. Ametiühingud on liitunud kolme suurde palgasaajate organisatsiooni. Ametiühingu liige maksab liikmemaksu ja vastutasuks kaitseb ühingu tema huve.

Kui töökohas ilmneb probleeme, tuleb neist tööandjale teatada, et ta saaks rakendada vajalikke meetmeid olukorra parandamiseks.

Ükski töötaja ei pea tööl kannatama väärkohtlemise, alatasustatuse, ülipikkade tööpäevade või ohtlike töötingimuste all.

Ametiühinguga liitunud töötajad valivad töökohal endi seast usaldusisiku, kes toimib vahendajana töötajate ja tööandja vahel.

Kui tööandja ja töötaja ei jõua kokkuleppele, suunatakse tüliküsimus lahendamiseks ettevõtte usaldusisikule, töökaitse nõunikule või töökaitse volinikule. Nemad pöörduvad vajadusel ametiühingu poole.

Ametiühing aitab, kui näiteks kohtus nõutakse saamata palka. Juhiseid annavad ka töökaitse ametnikud. Töökaitse inspektoril on õigus töökohal kontrollimisi läbi viia.

Töökaitse ametnik võib anda tööandjale korralduse puudused kõrvaldada, kuid sellest ei ole kohtus abi. Selleks tuleb pöörduda avaliku õigusbüroo poole.

» www.tyosuojelu.fi

» www.oikeus.fi/oikeusapu

Kui liige kuulub ametiühingu töötukassasse, on tal töötuks jäädes õigus minimaalsest tasemest kõrgemale töötü paevarahale. Töötaja võib olla töötukassa liige ilma ametiühingusse kuululmata: Soomes on ka eraõiguslikke, ametiühingutest sõltumatuid töötukassasid.

Töödejuhataja Alainblaisi Ngassa, päritoluriik Kamerun:

”Meie aafriklasted oleme lärmakad inimesed. Kui me enda arvates normaalselt suhtleme, arvavad soomlastest kolleegid, et me tülitseme. Kui märkan, et nad on ehmunud, siis rahustan: pole hullu, me lihtsalt vestleme.”

5. Turvaline elu Soomes

Soome põhiseadus tagab igaühele õiguse vältimatule elatusmiinimumile ja hoolitsusele. Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteemi aluseks on riigi toel realiseeritud omavalitsuste sotsiaalhoolekanne ja tervishoid.

Sotsiaalkaitse hõlmab teenuseid ja hüvesid. Tüüpilisemad sotsiaalteenused on päevahoid, pe-

renõuandla, teenused puudega inimestele ning ainete kuritarvitamisega seotud teenused. Tervishoiuteenused on tervisekeskuse teenused, eriarstiabi, günekoloogia ja hambaravi.

Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste eest vastutavad kohalikud omavalitsused, kuid neid pakuvad ka eraettevõtted.

Geronomi Lutfor Rahman, päritoluriik Bangladesh:

”Soomes on piltilus.”

Kõige tavalisemad sotsiaalhüved on haigushüvitis, vanematoetus, lastetoetus, koduhoolduse toetus, eluasemetoetus, ravimite hinna hüvitamine ja töötushüvitised.

Elatusmiinimumi tagava sotsiaalkindlustuse hüvede eest hoolitseb pensioniamet Kela.

Õigus Soome sotsiaalkindlustusele

Soome koliva inimese õigus Soome sotsiaalkaitsele sõltub sellest, kui kaua riigis viibitakse. Õigus sotsiaalkaitsele võib tekkida ka töötamise alusel.

Üldjuhul on kõigil alaliselt Soomes elavatel inimestel õigus Kela sotsiaalkindlustushüvitistele. Otuse selle kohta, kas tegemist on alalise elanikuga, langetab Kela.

Kui inimene ei kavatse alaliselt Soome kolida, võib ta teatud juhtudel kuuluda sotsiaalkaitse alla ka Soomes töötamise alusel.

Õigust Soome sotsiaalkaitsele ei teki, kui inimene saab EL-i seadustest tulenevalt või sotsiaalkaitse kokkuleppe alusel hüvesid mõnest teisest riigist või kuulub mõne teise riigi sotsiaalkaitse alla.

Soome elama asunud inimene peab taotlema Soome sotsiaalkaitse alla pääsemist Kelast.

KELA otsustab, kas isik kuulub sotsiaalkaitse alla ning väljastab ravikindlustatud inimestele Kela-kaardi.

» www.kela.fi

Pensioni- ja töötuskindlustus

Soomes kehtib kaks pensionisüsteemi: palgal põhinev tööpension ning esmatasandi toimetulekut tagav rahvapension. Igal töötajal on pensioni-, õnnetusjuhtumi- ja töötuskindlustus.

Töötuskindlustusmaksust rahastatakse töötasut sõltuvat töötuskaitset.

Tööpensionite eest hoolitsevad eraõiguslikud pensionikindlustusfondid ja pensionikindlustuskeskus Elaketurvakeskus kui tööpensionisüsteemi koostööorgan. Õnnetusjuhtumikindlustuse eest vastutavad erakindlustusseltsid ning õnnetusjuhtumikindlustusseltside liit.

» www.etk.fi

Sotsiaal- ja töötuskaitset rahastavad tööandjad, töötajad ja riik ühiselt. Tööandja vastutab töötaja osa tasumise eest ühenduses palga maksmisega.

Külmutusseadmete mehaanik Enn Kotsalainen, päritoluriik Eesti:

”Soomlane ootab arsti järjekorras kannatlikult kasvõi neli tundi. Eestlane tõstaks kära.”

Töötü tööotsija esmatasandi toimetulek kindlustatakse töötutoetuse ja tööturutoetusega. Töötutoetust makstakse kas põhitoetuse või sissetulekuga seotud toetusena.

Töötutoetuse saamise eeldusena peab inimene olema töötü, registreerunud tööhõiveametis töötötsijana, otsima täistööajaga tööd ja täitma tööstaažitingimuse.

Sissetulekuga seotud hüvitise eelduseks on töötükassa liikmeks olek ning selle suurus sõltub töötusele eelnenud palgast.

Kui tööstaažitingimus ei ole täidetud, võib töötul töötötsijal olla siiski õigus tööturutoetusele. Selle saamine eeldab alaliselt Soomes elamist.

Põhitoetust ja tööturutoetust taotletakse Kela, töötasuga seotud hüvitist töötükassast.

» www.workinfinland.fi

» www.kela.fi

Toimetulekutoetus

Sotsiaalabi on viimane abinõu toimetuleku tagamiseks. Seda võimaldatakse majapidamistele, kus sissetulekutest ja varadest ei piisa vältimatute igapäevaste kulude katmiseks. Abi on vajaduspõhine ja määratakse tavaliselt üheks kuuks korraga.

Abi antakse selles ulatuses, mille võrra kliendi abikõlblikud kulud ületavad tema tulusid. Sotsiaalabi taotletakse kohaliku omavalitsuse sotsiaalhoolekande talitusest.

» www.kunnat.net

Kohanemisteenused

Töötul töötötsijal on õigus isiklikule kohanemiskavale, mis koostatakse koos kohaliku omavalitsuse ja tööhõiveametiga.

Kava võib hõlmata kohanemikoolitust. See tähendab soome või rootsi keele õppimist, muid õpinguid, töö harjutamist ja ettevalmistust töötamiseks.

Mõnedel juhtudel hõlmab kohanemiskoolitus ka põhikooli, gümnaasiumi või kutsequalifikatsiooni eksami sooritamisele suunatud õpingud ning täiendavad õpingud kõrgkoolis.

Kohanemiskoolitusena korraldatud soome või rootsi keele õpetus aitab lülituda tööellu ja pääseda täiendkoolitusele.

Kui oskused, mille Soome kolinud inimene on oma kodumaal omandanud, ei vasta Soomes vajalikele nõuetele, võidakse need lisakoolituse abil viia vastavusse tööelu vajadustega.

Kohanemiskava kestus sõltub seatud eesmärkidest. Kava kestab maksimaalselt kolm aastat või kuni töötötsija leiab avatud tööturul tööd.

Kavaga hõlmatud töötötsijale võidakse anda Kela kohanemistuge. See määratakse samadel alustel ja on sama suur kui tööturutoetus.

Töötötsijal on võimalus saada professionaalset töötöjūkoolitust. Seda korraldatakse täiskasvanute kutsekoolituskeskustes, kõrgkoolides ja eraõppeasutustes. Koolitus on õpilasele tasuta. Töötöjūkoolitust taotletakse tööhõiveametist.

» www.te-palvelut.fi

» www.workinfinland.fi

Soome haridussüsteem

Soome haridussüsteem koosneb

- ▶ üheksa aastat kestvast põhiharidusest üldhariduskoolis
- ▶ põhiharidusele järgnevast koolitusest, mille hulka kuulub kutseõpe ja gümnaasiumiharidus ning
- ▶ kõrgharidusest, mida omandatakse rakendus- ja ülikoolides.

Põiharidus on tasuta üldharidus. Põhikooli õppekava läbinud õpilane on läbinud kohustusliku hariduse.

Põhikoolile järgnev koolitus sisaldab gümnaasiumiharidust ja kutseõpet. Kolm aastat kestev gümnaasiumiharidus on üldhariv ja valmistab ette riigieksamiteks. Pärast gümnaasiumi lõpetamist võib õpilane jätkata kutseõppes või kõrghariduses.

Kutsevalifikatsiooni eksami sooritanul on olemas antud valdkonna põhilised kutseoskused ja tööelus vajalik kutsealane pädevus.

Kutseksam ja spetsialisti kutseksam kujutavad endast kutsealast täiendkoolitust. Need võidakse sooritada praktilise eksamina (näyttötutkin-to). Eksamite sooritamiseks pakutakse ettevalmistavat õpet.

Ülikoolides rõhutatakse teadusuuringuid ja neil põhinevat õpetust. Rakenduskõrgkoolid pakuvad

praktikalähedast ja tööelu vajadustele vastavat haridust.

Soomes võib kutsevalifikatsiooni omandada ka läbi tööpraktika. Praktika põhineb tööandja ja praktikandi vahelisel ajutisel töölepingul, mille hulka kuulub ameti õppimine töökohal.

Täiskasvanukoolitust pakutakse kõigil haridustasemetel. Kõrgkoolides pakutakse ingliskeelseid koolitusprogramme Rahvusvaheline mobiilsuse ja koostöö ekspertorganisatsiooni CIMO viib ellu vahetus-, praktika- ja stipendiumiprogramme.

Õpingute ajal toimetulemiseks on võimalik saada õppetoetust. Selle hulka kuuluvad stipendium, eluasemetoetus ja riiklikult tagatud õppelaen. Teatud tingimustel antakse õppetoetust ka välisriigi kodanikele.

Iseseisvaid õpinguid võidakse toetada ka töötuskindlustushüvitisest. Toetuse saamine eeldab muu hulgas, et õpingud toimuvad täisajaga ja tööhõiveamet on tunnistanud koolituse vajadust.

» www.minedu.fi

» www.opf.fi

» www.opintoluotsi.fi

» www.kela.fi/opintotukikeskus

» www.cimo.fi

» www.infopankki.fi

» www.workinfinland.fi

Treener Kevin Collet, päritoluriik Prantsusmaa:

”Motivatsioon soome keelt õppida oli tugev. Tahtsin nii Soome kultuurist kui oma tüdruksõbra vanematest aru saada.”

Soome ja rootsi keel ning nende õppimine

Soomes on kaks ametlikku keelt, soome ja rootsi. Soome-ugri keelena erineb soome keel indoeuroopa keeltest. Rootsi keelt räägib emakeelena 5 % rahvastikust. Põhja-Soomes Lapimaal asub umbes 4000 saami, kellest osa räägib emakeelena saami keelt.

Soomes on arvukalt mitteformaalseid haridusasutusi, rahvaülikoole ning -õpistuid. Neis õppimine on vabatahtlik ja sageli seotud hobidega. Pakutakse ka soome ja rootsi keele kursusi immigratidele.

» www.studyinfinland.fi

» www.finnishcourses.fi

Soome kodakondsus

Välismaalane võib saada Soome kodakondsuse eeldusel, et vastab kodakondsusele esitatavatele tingimustele.

Kodakondsus võidakse anda ka juhul, kui mitte kõik eeldused ei ole täidetud. Teisalt võidakse kodakondsuse andmisest keelduda, kuigi kõik seaduses ettenähtud eeldused on täidetud.

Mõned isikute grupid, nt endised Soome kodakondsusega isikud, võivad saada Soome kodakondsuse pelgalt avalduse põhjal.

Soome riik aktsepteerib topeltkodakondsust, seega ei ole välismaalastel vaja Soome kodakondsuse saamiseks oma olemasolevast kodakondsusest loobuda.

Soome kodakondsust taotletakse kirjalikult migratsiooniametist. Taotluse võtab vastu elukohajärgne politsei.

» www.migri.fi

» www.poliisi.fi

Ärikommunikatsiooni õpetaja Louise Stansfield, päritoluriik Inglismaa:

”Kui Soomes saab inglise keelega hakkama, jätavad paljud sisserändajad soome keele õppimata. Kahju. Kohaliku keele oskamine on integratsiooni võti.”

Vastutav instruktor Dilbar Uotinen, päritoluriik Usbekistan:

”Kui sisserändaja soovib, et teda aktsepteeritaks, peab ta ise teisi aktsepteerima. Eelarvamused tuleks koju jätta. Oma ja võõra kultuuri sobival moel ühendamine on parim näide multikultuursusest.”

6. Soome koliva välismaalasest töötaja meelespea

Enne kolimist

- ▶ Kui teil pole tööd, hakake kohe tööd otsima

Workinfinland.fi veebisaidilt leiate ohtralt teavet Soome tööelu, vabade töökohtade ja ettevõtluse kohta. Hankige lisainfot ka EURES-portaalist

» www.workinfinland.fi

» www.eures.europa.eu

» www.infopankki.fi

- ▶ Hankige oma kvalifikatsioonile Soomes tunnustus

» www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen

» www.minedu.fi

- ▶ Urige välja, kas teie elukutse on reglementeeritud ning kas vajate ametlikku luba oma kutsealal töötamiseks

» www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen

- ▶ Hoolditege selle eest, et kõik vajalikud load ja dokumendid oleksid korras.

Taotlege Soome esindusest elamisloa. Kui olete mõne EL-i või EMP-riigi kodanik, võite viibida riigis kolm kuud vabalt ilma elamisloata.

» www.formin.fi

» www.poliisi.fi

» www.migri.fi

» www.europa.eu

- ▶ Tehke endale selgeks tollieeskirjad

» www.tulli.fi

Pärast Soome saabumist

- ▶ Otsige endale elamispiind

» www.kunnat.net

» www.etuovi.com

» www.oikotie.fi

- ▶ Teatage oma aadressi muutmisest ja võtke end arvele

» www.maistraatti.fi

» www.poliisi.fi

- ▶ Hankige maksukaart maksuametist

» www.vero.fi

- ▶ Avage pangakonto

- ▶ Kui teil on töökohal probleeme, võtke ühendust ametiühinguga, tööinspeksiooni või õigusabi bürooga

Kõrgharidusega töötajate keskorganisatsioon Akava

» www.akava.fi

Soome Ametiühingute Keskliit SAK

» www.sak.fi

Teenistujate keskliit STTK

» www.sttk.fi

Tööohutuse ja töötervishoiu agentuur

» www.tyosuojelu.fi

Õigusabi

» www.oikeus.fi/oikeusapu

Anttoni kuvasto/ Shutterstock

► Õppige soome keelt.

Loengud ja kursused:

» www.kansalaisopistot.fi

» www.finnishcourses.fi

» www.avoinyliopisto.fi

» www.kesayliopistot.fi

Õppematerjal internetis:

» www.kotisuomessa.fi

► Kohanemistugi

» www.infopankki.fi

► Toimetulekuga seotud küsimustes pöörduge Kela poole või võtke ühendust elukohajärgse omavalitsuse ametnikuga.

» www.kela.fi

» www.kunnat.net

► Kui aeg on sobiv, taotlege Soome kodakondsust

» www.migri.fi

» www.poliisi.fi

Miks Soome:

- *suurepärane puhas loodus*
- *toimivad avalikud teenused*
- *turvaline ja võrdõiguslik ühiskond ja tööelu*
- *huvitav kultuur ja ausad inimesed*

Leverage from
the EU
2017-2023

matto